

Akershus Slott

8. mai 1990

Statsminister Jan P. Syse

REGJERINGENS MOTTAKELSE PÅ AKERSHUS SLOTT
8. MAI 1990 I ANLEDNING AV 45-ÅRSJUBILEET FOR
FRIGJØRINGEN

Deres Majestet
Deres Kongelige Høyhet
Deres Eksellenser
Mine damer og herrer

9. april markerte vi overfallet på Norge i 1940. Vi mintes krigens brutalitet og ulykke. I dag feirer vi seieren, frigjøringen etter fem år, de fem hardeste år i landets eksistens som moderne, selvstendig stat. Vi overlevet disse årene takket være egen innsats og alliertes hjelp. Og takket være et modig og urokkelig Kongehus. Når nordmenn under okupasjonen talte om friheten der fremme, sa de: "Når Kongen kommer hjem." Konge og folk var ett. Og er ett.

Det er meg en glede på Regjeringens vegne å hilse velkommen Hans Majestet, tallrike representanter for Hjemmefrontens sivile og militære ledelse, våre veteranorganisasjoner, og alle de øvrige gjester.

Mange ofret alt i kampen. Vi minnes med vemod og ærbødighet dem som har fått sitt minnesmerke her på Akershus, bare et stenkast fra denne sal. Deres innsats sikret at vi har noe å feire.

Motstandskampen foregikk ikke bare i vårt land. Den norske krigsinnsats foregikk jo i høy grad utenfor landets grenser: På havet, i fremmede land, i konsentrasjonsleire og fengsler. Der deltok vi i den felles kamp mot krigsmakt og tyranni. Jeg benytter anledningen til å takke representantene for de land som kjempet sammen med oss. Vi vet at uten deres hjelp hadde vi aldri kunnet gjenvinne vår frihet. Men vi vet også at uten egen innsats hadde vi aldri kunnet gjenvinne vår selvrespekt.

På samme måte som vi lever med våre savn fra krigens dager, vet vi også at kamp kan bringe frem det beste i mennesket. De som gjennomlevet krigen lever også med de gode minner: Om samhold, om lojalitet, om tro på felles og rettferdig sak.

Det er livets lov at disse erfaringer etter hvert blir mindre selvsagte for generasjonene som kommer etter. Vi er alle opptatt av hvordan vi kan føre videre til den oppvoksende slekt det som må være den varige lærdom av frihetstapet og frigjøringen. Jeg har en sterk følelse av at i denne saken har utviklingen i det siste kommet oss til uvurderlig hjelp.

Vi vet jo, og vi har i mange tiår usikkert levd med, at de øst-europeiske land ikke oppnådde den frihet etter verdenskrigen som vi alle hadde håpet på. Jernteppet falt ned over Europa, folkene i øst kom under kommunismens åk, og Europa ble delt. Først i dag, 40 og 50 år etter, bryter friheten ut også i øst.

Først i dag ser vi en rettferdig og endelig slutt på den annen verdenskrig, og på konsekvensene av de krefter som den gang ble utløst. Vi har opplevet flere gledesstrålende frigjøringer de siste få måneder enn i hele perioden siden 1945. Frihet og

selvstendighet har fått ny og aktualisert mening for oss alle. Vi gleder oss oppriktig med de av Europas nasjoner som nå får sin uavhengighet tilbake. Og med dem som ennå kjemper. Våre tanker og vår omsorg er med dem i deres vanskelige omstilling til demokrati og frihet.

Kanskje vil noen si at slaget ikke er vunnet, ikke ennå og ikke for alle. Nylige besøk i vårt land har minnet oss om dette, at noen folk ennå ikke er selvstendige. Vi håper, og må arbeide for, at også disse land får frihet til å forme sin fremtid, som vi selv.

Det er grunn til håp. Jeg tror vi kan si med Arne Garborg:

"Men vita skal me og vona visst,
at ånd må vinna på troll til sist,
og vit på den varge-villskap."

Vi vet jo at slaget aldri er vunnet for godt. Kampen mellom Garborgs åndsmakter vil alltid være med oss. Under krigen var denne oppgaven, å definere skillet mellom det akseptable og det forkastelige, mellom godt og ondt, mellom lys og mørke, kanskje noe av det vanskeligste for oss. Det er ikke en livsvisdom som uten videre går i arv. Hver generasjon må lære å skjelne mellom disse krefter. Men lærdommen fra krigens dager utgjør et uunnværlig erfaringsgrunnlag. Når vi i dag ser oss tilbake og minnes, finner vi også en ledesnor gjennom de vanskeligheter vi selv skal møte, i en ukjent tid.